

Sygn. akt I ACa 1551/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Bogdan Świerczakowski

Sędzia SA Katarzyna Polańska – Farion

Sędzia SO (del.) Dagmara Olczak - Dąbrowska (spr.)

Protokolant referent stażysta Weronika Trojańska

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. D.

przeciwko G. K., M. K. i B. K.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 marca 2014 r.

sygn. akt XXIV C 1286/13

1. oddala apelację;

2. oddala wniosek G. K. o zasądzenie od J. D. kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

sygn. akt I ACa 1551/14

UZASADNIENIE

Pozwem z 14 grudnia 2010 roku J. D. wystąpił o stwierdzenie nieważności w całości postępowania likwidacyjnego prowadzonego przez pozwaną G. K. w charakterze kuratora Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji, zarzucając pozwanej brak umocowania do likwidacji tej osoby prawnej. Precyzując żądanie pozwu w piśmie procesowym z 27 marca 2012 roku, domagał się stwierdzenia nieważności wskazanych w tym piśmie czynności prawnych podjętych przez pozwaną w ramach postępowania likwidacyjnego. Wyrokiem z 28 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił to powództwo (sygn. akt XXIV C 1220/10). Na skutek apelacji powoda Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 24 maja 2013 roku uchylił ten wyrok i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyjaśnił, że proces o ustalenie nieważności umowy powinien toczyć się z udziałem wszystkich kontrahentów, których udział w sprawie ma charakter współuczestnictwa koniecznego. Niewezwanie osób będących stronami umów objętych żądaniem pozwu uznał za uchybienie niepodlegające konwalidacji w postępowaniu apelacyjnym. We wskazaniach co do dalszego postępowania Sąd Apelacyjny polecił wezwanie do udziału w sprawie podmiotów będących stronami umów objętych żądaniem stwierdzenia nieważności oraz rozważenie

- przy uwzględnieniu regulacji z art. 42 k.c., przepisów ustawy prawo o szkolnictwie wyższym oraz statutu Wyższej Szkoły (...) w L., czy G. K. była właściwie umocowana do prowadzenia likwidacji tej uczelni.

W piśmie procesowym z 16 października 2013 roku powód sprecyzował powództwo w zakresie przedmiotowym i podmiotowym, wskazując rodzaj czynności prawnych objętych żądaniem pozwu oraz uczestniczące w nich podmioty. Postanowieniem z 14 listopada 2013 roku Sąd Okręgowy wyłączył do odrębnego rozpoznania ze sprawy o sygnaturze akt XXIV C 756/13 żądanie stwierdzenia nieważności umowy sprzedaży użytkowania wieczystego nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Legnicy, która to umowa została zawarta 5 czerwca 2006 roku pomiędzy Wyższą Szkołą (...) w L. w likwidacji a B. K. i M. K.. Tych ostatnich wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanych, a następnie wyrokiem z 17 marca 2014 roku oddalił powództwo. Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna.

J. D. i W. Z. byli założycielami Wyższej Szkoły (...) z siedzibą w G., a następnie w L., powstałej na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej z 6 czerwca 1994 roku nr (...) 3- (...), zmienionej decyzją z 23 września 1997 roku, w której zezwolono na prowadzenie działalności przez 5 lat, tj. do 30 września 1999 roku. Zgodnie z postanowieniami statutu Wyższej Szkoły (...) jej likwidacja mogła nastąpić na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej lub decyzji założycieli. Podejmując decyzję o likwidacji, założyciele wyznaczali likwidatora szkoły. Decyzją z 30 września 1999 roku Minister Edukacji Narodowej odmówił udzielenia zezwolenia na kontynuowanie przez wymienioną uczelnię działalności. Obaj założyciele zostali zobowiązani do poinformowania Ministra o wyznaczeniu likwidatora uczelni w terminie miesięcznym od otrzymania decyzji. Wskazano również, że likwidacja szkoły powinna nastąpić do 30 września 2000 roku. Założyciele obowiązku tego nie spełnili, ponieważ nie potrafili porozumieć się co do osoby likwidatora. Na wniosek W. Z. Sąd Rejonowy w Legnicy wszczął postępowanie w sprawie o sygnaturze akt III RNs 92/05 o ustanowienie kuratora dla Wyższej Szkoły (...) w L.. Postanowieniem z 14 czerwca 2005 roku ustanowił kuratora w osobie G. K.. W wydanym kuratorowi zaświadczeniu wskazano, że celem jego ustanowienia jest przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego wymienionej uczelni. 5 czerwca 2006 roku G. K., działając w imieniu Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji, zawarła z B. K. i M. K. umowę sprzedaży użytkowania wieczystego działek gruntu nr (...) o łącznej powierzchni 0,1174 m², objętych księgą wieczystą prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Legnicy nr (...) pod warunkiem, że Prezydent Miasta L. nie wykona przysługującego Gminie L. prawa pierwokupu. 28 lutego 2011 roku G. K. ukończyła likwidację Wyższej Szkoły (...) w L., a postanowieniem Sądu Rejonowego w Legnicy z 31 maja 2011 roku została zwolniona z funkcji kuratora.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że podstawę materialnoprawną dochodzonego roszczenia stanowi art. 189 k.p.c. Przyjął, że powód nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy sprzedaży, ponieważ może poszukiwać ochrony prawnej w drodze powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, jeżeli twierdzi, że przysługuje mu tytuł prawny do nieruchomości. Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, że Wyższa Szkoła (...) jako zbywca użytkowania wieczystego była właściwie reprezentowana przez kuratora G. K.. Wyjaśnił, że zgodnie z art. 42 § 1 k.c. kurator ustanowiony dla osoby prawnej, która z powodu braku organów nie jest w stanie prowadzić swoich spraw, jest przedstawicielem ustawowym osoby prawnej, a zakres jego kompetencji wynika z postanowienia sądu o jego ustanowieniu. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) sposób likwidacji uczelni niepaństwowej określa jej statut z uwzględnieniem zobowiązań założyciela w przypadku likwidacji uczelni. Statut Wyższej Szkoły (...) nie przewidywał procedury likwidacyjnej w sytuacji, w której podstawą wszczęcia postępowania likwidacyjnego była decyzja Ministra Edukacji Narodowej. W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że kurator ustanowiony dla niepaństwowej uczelni wyższej był uprawniony do samodzielnego podejmowania czynności zmierzających do likwidacji uczelni.

W apelacji od tego wyroku powód zarzucił naruszenie art. 189 k.p.c. w z w. z art. 10 oraz art. 31 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm., dalej jako u.k.w.h.), polegające na ich wadliwej wykładni i przyjęciu, że wyrok stwierdzający nieważność umowy, na podstawie której ujawniono w księdze wieczystej prawo użytkowania wieczystego, nie może stanowić podstawy wpisu niezbędnego do

usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym stosownie do art. 31 u.k.w.h. Zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. uzasadnił wadliwą oceną materiału dowodowego, w rezultacie której Sąd pierwszej instancji uznał, że nie przysługuje mu interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy. W odniesieniu do prawa materialnego skarżący zarzucił obrazę art. 42 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że kurator ustanowiony dla osoby prawnej może pełnić funkcję likwidatora tej osoby i prowadzić postępowanie likwidacyjne podczas, gdy ugruntowana w orzecznictwie wykładnia tego przepisu nie daje podstaw do łączenia funkcji kuratora oraz likwidatora. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa bądź uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wymagają rozważenia zarzuty naruszenia przepisów procesowych, bowiem zarzuty w odniesieniu do prawa materialnego mogą być właściwie ocenione i rozważone tylko na tle prawidłowo ustalonego stanu faktycznego.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie zasługiwał na uwzględnienie. Ocena wiarygodności i mocy dowodów dokonywana jest na podstawie przekonania sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - wając ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, Legalis nr 53680). Temu ciężarowi skarżący nie sprostął, ponieważ w ogóle nie sprecyzował w czym wyraża się dowolność oceny dowodów przeprowadzonej przez Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu Apelacyjnego ujawnione dowody zostały ocenione z uszanowaniem granic przyznanej sądowi swobody, bez naruszenia, zwłaszcza rażącego, zasad logiki i doświadczenia życiowego. W konsekwencji ustalenia Sądu pierwszej instancji zostały przyjęte za podstawę wyrokowania przez Sąd Apelacyjny z uzupełnieniem jedynie o fakt, iż Wyższa Szkoła (...) w L. z datą 24 grudnia 2014 roku w związku z zakończeniem postępowania likwidacyjnego została wykreślona z Rejestru Uczelni Niepublicznych i Związków (...) prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Ze względu na związanie na podstawie art. 386 § 6 k.p.c. oceną prawną wyrażoną w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 24 maja 2013 roku co do charakteru współuczestnictwa procesowego po stronie pozwanej, należy rozważyć, czy dostrzeżone przez ten Sąd w ramach kontroli instancyjnej braki w zakresie legitymacji łącznej zostały właściwie uzupełnione.

Według utrwalonego w orzecznictwie stanowiska współuczestnictwo konieczne bierne występuje w sprawach z powództwa prokuratora lub osoby trzeciej o ukształtowanie i ustalenie prawa lub stosunku prawnego, konieczny jest wówczas w procesie łączny udział wszystkich stron przekształcanego bądź ustalanego stosunku prawnego (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 17 września 1969 r., III CZP 65/69, OSNC 1970/2/28 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 16 kwietnia 1985 r., IV CR 103/85, OSNCP 1986/1-2/17 i z 13 maja 2010 r., IV CSK 531/09, Lex nr 678025). W każdym przypadku współuczestnictwa koniecznego zachodzi wynikająca z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu prawa konieczność łącznego współwystępowania legitymowanych materialnie podmiotów, co określa się w nauce prawa jako łączną legitymację procesową lub legitymację procesową grupową bezwzględną (tak też M. Jędrzejewska: Współuczestnictwo procesowe. Istota-zakres-rodzaje. Warszawa 1975 s. 147). Nieuzupełnienie legitymacji łącznej przez wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanych podmiotów, których łączny udział w sprawie jest konieczny (art. 195 k.p.c.) prowadzi do oddalenia powództwa ze względu na brak legitymacji łącznej. Z taką sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. Wykonując zalecenia Sądu Apelacyjnego w Warszawie co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku z 24 maja 2013 roku, Sąd Okręgowy zobowiązał

powoda do wskazania stron czynności prawnych objętych żądaniem stwierdzenia nieważności ze względu na wadliwie umocowanie kuratora. W piśmie procesowym z 16 października 2013 roku powód wskazał B. K. i M. K. czyli nabywców prawa użytkowania wieczystego, pominął natomiast Wyższą Szkołę (...) w L. w likwidacji jako zbywcę tego prawa. Należy jednak podkreślić, że stroną umowy sprzedaży była wskazana uczelnia, w imieniu której umowę zawarł kurator. Proces o ustalenie nieważności tej czynności prawnej nie może toczyć się z udziałem przedstawiciela ustawowego zbywcy zamiast zbywcy, którego wezwanie do udziału w sprawie było możliwe w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji do 24 grudnia 2014 roku czyli do dnia wykreślenia Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji z rejestru uczelni niepublicznych, co skutkowało utratą osobowości prawnej przez ten podmiot. Już zatem z powodu niewystępowania po stronie pozwanej wszystkich podmiotów, których łączny udział w sprawie jest konieczny i niezupelnienia braków w zakresie legitymacji łącznej w sposób przewidziany w art. 195 k.p.c. powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c., który skarżący powiązał z naruszeniem art. 10 u.k.w.h. i art. 31 u.k.w.h., należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, że w ustalonym stanie faktycznym powodowi nie przysługuje interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności czynności prawnej, niemniej jednak z innych przyczyn niż wskazane w motywach zaskarżonego wyroku. Nie jest bowiem trafna ocena jurydyczna Sądu pierwszej instancji oparta na negowanym wspólnie w orzecznictwie poglądzie, że możliwość poszukiwania ochrony prawnej w drodze powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym wyłącza interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 14 marca 2014 r., III CZP 121/13, OSNC 2015/2/15). Istniejące w tej kwestii rozbieżności zostały ujednoczone po wydaniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 marca 2006 r. (III CZP 106/05, OSNC 2006/10/160). W jej motywach przyjęto, że orzeczenie, którego podstawę stanowi art. 10 u.k.w.h. realizuje odrębną kategorię roszczeń procesowych zbliżonych do powództw kształtujących. Powództwo o ustalenie i powództwo o usunięcie niezgodności nie mają zatem tego samego charakteru, lecz stanowią dwa niezależne środki ochrony prawnej, oparte na odmiennych przesłankach i zmierzające do osiągnięcia innego celu. To ostatnie, zgodnie z poglądem wyrażonym w powołanej uchwale składu siedmiu sędziów może wytoczyć tylko osoba uprawniona do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej. Według art. 626² § 5 k.p.c. legitymacja do złożenia takiego wniosku przysługuje właścicielowi nieruchomości, użytkownikowi wieczystemu, osobie, na rzecz której wpis ma nastąpić, albo wierzycielowi, jeżeli przysługuje mu prawo, które może być wpisane w księdze wieczystej, a w sprawach dotyczących obciążeń powstałych z mocy ustawy także uprawnionemu. Nie budzi wątpliwości, że powód nie należy do wskazanego kręgu osób, a w szczególności nie jest osobą, na rzecz której wpis ma nastąpić, ponieważ użytkownikiem wieczystym nieruchomości przed kwestionowanym przez niego zbyciem tego prawa była Wyższa Szkoła (...) w L. w likwidacji. W konsekwencji skarżącemu nie przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym i już z tej przyczyny za błędny należało uznać pogląd Sądu Okręgowego wiążący brak interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nieważności czynności prawnej z możliwością poszukiwania ochrony prawnej w drodze powództwa, o którym mowa w art. 10 u.k.w.h.

Zgodnie z powszechnie aprobowanym w judykaturze i piśmiennictwie stanowiskiem interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. ujmowany jest jako obiektywna w świetle obowiązujących przepisów prawa, wywołana rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzeba uzyskania konkretnej treści wyroku (tak też Sąd Najwyższy w orzeczeniach: z 15 grudnia 2000 r., IV CKN 205/00, Lex nr 537011 i z 15 października 2002 r., II CKN 833/00, Lex nr 483288). Nie jest też kwestionowany pogląd, że interes prawny w ustaleniu istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego może mieć także osoba trzecia nie będąca stroną tego stosunku (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach: z 27 stycznia 2004 r., II CK 387/02, Legalis nr 64965 i z 30 października 2008 r., II CSK 233/08, Legalis nr 552665). Nie eliminuje go bowiem okoliczność, że podmiot żądający ustalenia sam nie jest stroną stosunku prawnego poddanego ocenie. O istnieniu interesu prawnego takiej osoby rozstrzyga więc to, czy na jej sytuację prawną może mieć wpływ istnienie lub brak stosunku prawnego zawiązanego między stronami w następstwie zawarcia umowy. Przykładowo, interes prawny może posiadać podmiot, który żąda ustalenia rozstrzygającego o osobie właściciela nieruchomości, z której korzysta występujący z tym żądaniem na podstawie stosunku obligacyjnego łączącego go z właścicielem (tak też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 30 października 2008 r. II CSK 233/08, Legalis nr 552665).

Odnosząc przytoczone poglądy, które Sąd Apelacyjny aprobuje, do realiów rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że tak pojmowany interes prawny nie przysługuje powodowi jako założycielowi Wyższej Szkoły (...) w L.. Nie bez znaczenia dla takiej oceny jest przede wszystkim okoliczność, że wymieniona uczelnia utraciła osobowość prawną z chwilą wykreślenia z Rejestru Uczelni Niepublicznych i Związków (...) prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U. 2012, poz. 572 ze zm.). Na sytuację prawną powoda nie ma zatem żadnego wpływu istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego ukształtowanego umową sprzedaży prawa użytkowania wieczystego. Utrata osobowości prawnej przez Wyższą Szkołę (...) w L. w likwidacji wyklucza możliwość kontynuowania postępowania likwidacyjnego tej osoby prawnej, w ramach którego powód mógłby dochodzić zaspokojenia roszczeń powstałych w wyniku stwierdzenia nieważności umowy sprzedaży użytkowania wieczystego.

Nietrafny okazał się również zarzut naruszenia art. 42 k.c.

Według art. 42 § 2 k.c. zakres kompetencji kuratora ustanowionego dla osoby prawnej, która nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, jest ograniczony do czynności wymienionych w § 2 tego przepisu i określonych w postanowieniu sądu o ustanowieniu kuratora. W ramach ustawowych kompetencji kurator taki powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację. Kurator ustanowiony dla osoby prawnej na podstawie art. 42 k.c. jest uznawany za jej przedstawiciela ustawowego, który posiada kompetencje do wykonywania czynności prawnych wyłącznie objętych określonym w ustawie zakresem przedstawicielstwa (art. 96 k.c.), a warunkiem skuteczności jego czynności procesowych jest to, aby był umocowany przez sąd do ich dokonywania. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 maja 2011 r., II PK 325/10, OSNCP 2012/13-14/163). Chociaż zakres kompetencji tego kuratora jest ograniczony do czynności wymienionych w art. 42 § 2 k.c., to jednak judykatura wyraźnie skłania się do jego interpretacji z uwzględnieniem także czynności niezbędnych z punktu widzenia urzeczywistnienia celów, do osiągnięcia których mają zmierzać działania kuratora określone w tym przepisie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2014 r., III CZP 101/14, Lex nr 1551365, postanowienie Sądu Najwyższego z 30 maja 2008 r., III CZP 40/08, Lex nr 453601 i uchwałę Sądu Najwyższego z 8 marca 2012 r., III CZP 95/11, OSNC 2012/11/125). Tytułem przykładu można wymienić aprobowane w orzecznictwie ustanowienie kuratora na wniosek organu podatkowego w celu reprezentowania spółki w zakresie czynności wszczęcia i przeprowadzenia kontroli podatkowej oraz postępowań podatkowych. Wyrazem tej tendencji w judykaturze jest również uznanie art. 42 § 2 k.c. za samoistną podstawę prawną dla kompetencji kuratora do wszczęcia procedury likwidacji osoby prawnej w sytuacji, w której przepisy regulujące jej funkcjonowanie nie przewidują takiego uprawnienia dla kuratora (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 8 marca 2012 r., III CZP 95/11, OSNC 2012/11/125).

Problem, który powstał na kanwie ustalonego stanu faktycznego, sprowadza się do udzielenia na odpowiedzi na pytanie, czy kurator ustanowiony na podstawie art. 42 k.c. dla Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji był umocowany do prowadzenia postępowania likwidacyjnego jako likwidator. W orzecznictwie tak postawione zagadnienie było przedmiotem analizy na gruncie przepisów dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W uchwale z 23 września 2010 r., (III CZP 54/10, OSNC 2011/3/24) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że istnienie po stronie kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 k.c. kompetencji do wszczęcia postępowania likwidacyjnego nie oznacza, że staje się on likwidatorem osoby prawnej. W przypadku wszczęcia likwidacji powinien on jedynie podjąć starania o powołanie likwidatora. Przytoczone stanowisko zostało uzasadnione potrzebą rozgraniczenia zakresu uprawnień tzw. kuratora prawa materialnego, ustanowionego na podstawie art. 42 k.c., i tzw. kuratora rejestrowego, ustanowionego na podstawie art. 26 ustawy z 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 2013, poz. 1203, dalej jako u.K.R.S.), który zgodnie z art. 29 tej ustawy jest uprawniony do podjęcia czynności zmierzających do likwidacji osoby prawnej, jeżeli nie dojdzie do wyboru lub powołania jej władz w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia kuratora albo wybrane lub powołane władze nie wykonują obowiązków, o których mowa w art. 24 ust. 1 u.K.R.S. Z tego względu Sąd Najwyższy uznał, że na podstawie art. 42 § 2 k.c. kurator jest uprawniony tylko do podjęcia starań o likwidację spółki, ale nie staje się likwidatorem, którego uprawnienia przysługują kuratorowi rejestrowemu na podstawie art. 29 u.K.R.S. (podobnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 maja 2008 r., III CZP 40/08, Lex nr 453601).

Przytoczony pogląd zasługuje na aprobatę, niemniej jednak nie może on znaleźć zastosowania w stanie faktycznym ustalonym w rozpoznawanej sprawie z następujących przyczyn. Po pierwsze, ustawa z 27 lipca 2005 roku prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym do 1 października 2014 roku (Dz.U. 2012, poz. 572) jak i obowiązująca poprzednio ustawa z 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385) nie przewidywały procedury ustanowienia likwidatora niepublicznej szkoły wyższej, w sytuacji, w której nie doszło do jego powołania przez założyciela w trybie wskazanym w statucie uczelni. Lakoniczna regulacja dotycząca trybu powołania likwidatora została zamieszczona w art. 27 ust. 3 ustawy z 27 lipca 2005 roku, według którego likwidację uczelni niepublicznej prowadzi likwidator powołany przez założyciela w trybie określonym w statucie. Dopiero ustawą nowelizującą z 11 lipca 2014 roku ustawę prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2014, poz. 1198) dodano do art. 27 ustęp 3a, zgodnie z którym jeżeli założyciel uczelni niepublicznej nie powoła w terminie likwidatora, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego powołuje likwidatora uczelni oraz wyznacza termin zakończenia likwidacji. Po drugie, żadna z wymienionych ustaw o szkolnictwie wyższym nie przewiduje rozwiązań występujących w ustawach regulujących ustrój, a w tym i likwidację innych osób prawnych jak np. fundacje czy stowarzyszenia, w ramach których uprawniony podmiot jest legitymowany do złożenia wniosku o likwidację osoby prawnej w postępowaniu przed sądem powszechnym (np. art. 15 ust. 2 ustawy z 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach, Dz.U. 1991, nr 46, poz. 203) albo sąd wyposażony w uprawnienie do powołania lub zmiany likwidatora sprawuje nadzór nad postępowaniem likwidacyjnym (art. 37 ustawy z 7 kwietnia 1989 roku prawo o stowarzyszeniach, Dz.U. 2001, nr 79, poz. 855).

Mając zatem na uwadze niedostateczną regulację prawną postępowania likwidacyjnego niepublicznych uczelni wyższych, w ocenie Sądu Apelacyjnego interpretacja zakresu uprawnień kuratora, o których stanowi art. 42 § 2 k.c., musi uwzględniać czynności niezbędne z punktu widzenia urzeczywistnienia celów, do osiągnięcia których mają zmierzać jego działania określone w tym przepisie. Skoro G. K. została ustanowiona kuratorem Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji w celu przeprowadzenia likwidacji tej uczelni, a jej statut i przepisy wymienionych ustaw regulujących ustrój niepublicznych szkół wyższych, nie przewidywały trybu powołania likwidatora w sytuacji, w której nie uczynili tego założyciele, to należy uznać, że jako kurator pozwana była uprawniona do przeprowadzenia likwidacji. Treść wydanego jej zaświadczenia na podstawie art. 604 k.p.c. stanowi umocowanie do dokonania czynności prawnych zmierzających do likwidacji Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji. Przyjęcie, jak postuluje to skarżący, że pozwana jako kurator tej szkoły była uprawniona jedynie do podjęcia działań w celu ustanowienia likwidatora, w sytuacji, w której było to niemożliwe z uwagi na istniejący konflikt między założycielami, a także ze względu na brak rozwiązań statutowych i ustawowych regulujących tryb powołania likwidatora, prowadziłoby w efekcie do tego, że niemożliwe byłoby przeprowadzenie likwidacji szkoły, a ustanowiony przez sąd kurator nie mógłby podjąć żadnych efektywnych działań zmierzających do realizacji celu, dla którego został powołany. W rezultacie doszłoby do zagrożenia lub naruszenia praw osób trzecich- wierzycieli likwidowanej uczelni- których ochrona jest podstawowym celem postępowania likwidacyjnego. Należy podkreślić, że ustanowienie kuratora dla osoby prawnej, stanowi ingerencję państwa w sprawy podmiotu prawa prywatnego, co jest usprawiedliwione koniecznością ochrony praw majątkowych takich jak własność i inne prawa (art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji). Doznawałaby ona uszczerbku, gdyby majątek osoby prawnej był pozbawiony zarządu w ogóle albo gdyby cała jej działalność została oddana na długi okres kuratorowi pozbawionemu instrumentów umożliwiających doprowadzenie do jej likwidacji. Z tych wszystkich względów należało przyjąć, że pozwana jako kurator ustanowiony na podstawie art. 42 k.c. w celu przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego Wyższej Szkoły (...) w L. w likwidacji była właściwie umocowana do przeprowadzenia likwidacji tej uczelni.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. Wniosek G. K. o zasądzenie na jej rzecz od J. D. zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego został oddalony, ponieważ pozwana nie była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika i nie wykazała, aby poniosła jakiegokolwiek koszty w toku tego postępowania.